

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

ДІДЕНКО СВЕТЛАНИ ВАЛЕРІЇВНИ

**ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ АКТОР В
УПРАВЛІННІ МІСЦЕВИМ РОЗВИТКОМ**

Спеціальність: 074 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

Миколаїв – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Реформування місцевого самоврядування та децентралізація влади в Україні перетворюють територіальну громаду на стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком. Децентралізація дає фінансові можливості для реалізації власних планів розвитку територіальних громад.

Однією з провідних тенденцій сучасності є активізація процесів добровільного об'єднання територіальних громад. Саме нові, потужні та спроможні громади створюють нову реальність та майбутнє держави. У цих умовах активна громадськість, а особливо депутати новоутворених об'єднаних громад, мають бути досить обізнаними не тільки у конкретних нормах окремих законів, що регулюють власне процеси залучення активістів, але й розуміти всю філософію змін системи місцевого самоврядування в Україні. Адже сьогодні система місцевого самоврядування зорієнтована на людину та передбачає участь мешканців як у поточних процесах управління ОТГ, так і у більш конкретних аспектах її розвитку – бюджеті участі та стратегічному плануванні розвитку об'єднаних територіальних громад.

Дослідженню різних аспектів становлення територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком присвячують свої роботи такі вітчизняні науковці, як О. Батанов, Л. Білуха, Г. Возняк, О. Євтушенко, А. Ібрагімова, С. Пісоцький та інші. Більшість вчених акцентує увагу на окремих аспектах: сутності територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком, комунікативному забезпеченні участі громадян в управлінні місцевим розвитком, розвитку громадянських компетентностей територіальних громад у процесах програмно - цільового управління місцевим розвитком. Однак, комплексні багатоаспектні дослідження становлення територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком практично відсутні. Саме це посилює актуальність теми дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є аналіз територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком.

Окреслена мета зумовлює необхідність вирішення таких **завдань**:

- з'ясувати стан наукової розробки досліджуваної проблеми та визначити джерельну базу дослідження;
- розкрити поняття та сутність територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком;
- проаналізувати зарубіжний досвід функціонування територіальних громад;
- дослідити бюджетну децентралізацію як умову інноваційного розвитку територіальних громад та їх співробітництва й охарактеризувати стратегії розвитку об'єднаних територіальних громад;
- розкрити комунікативне забезпечення участі громадян в управлінні місцевим розвитком;
- дослідити формування та розвиток громадянських компетентностей територіальних громад у процесах програмно-цільового управління місцевим розвитком.

Об'єктом дослідження є територіальна громада як основа місцевого самоврядування.

Предметом дослідження є особливості становлення територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком.

Методи дослідження. Відповідно до мети та завдань дослідження в роботі використано сукупність методів наукового пізнання. Так, порівняльний метод використовується при дослідженні зарубіжного досвіду функціонування територіальних громад. Методи системного та структурного аналізу були використані при дослідженні поняття та сутність територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком. Історичний метод дав можливість відстежити запровадження бюджетної децентралізації в Україні.

Системний підхід є методологічною основою всієї роботи й використовується для вирішення більшості завдань дослідження. Зокрема, з позицій системного підходу розглянуто стратегії розвитку об'єднаних територіальних громад. Для аналізу законодавчих актів та нормативних документів використовувався системно - аналітичний метод.

Слід зазначити, що в роботі широко використовується комплексний підхід до методології дослідження, коли методи, які застосовуються, доповнюють один одного, дозволяють розглядати досліджувані процеси і явища в їх єдності й різноманітності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що у даній роботі цілісно виконано комплексне дослідження механізмів надання електронних адміністративних послуг на місцевому рівні.

Наукова новизна магістерської роботи полягає у тому, що:

- уточнено поняття «територіальна громада», під яким варто розуміти сукупність жителів міста, селища або села (кількох сіл), котрі спільно проживають у міському чи сільському поселенні та мають колективні інтереси і визначений законом правовий статус; територіальна громада виконує важливі суспільні функції, забезпечує реалізацію основних соціально-економічних прав громадян, є інструментом залучення їх до управління суспільством та його економікою;

- запропоновано необхідні кроки для становлення територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком - не зупиняти процес децентралізації в Україні та забезпечити бюджетну децентралізацію для територіальних громад; навчати населення жити в умовах самостійності громади, виховувати у громадян почуття відповідальності та активної життєвої позиції; розробляти дорожні карти, розроблені в результаті оцінювання власних спроможностей за методологією інструменту «Індекс спроможності місцевої влад», які допоможуть зрозуміти власний вірний вектор розвитку для органу місцевої влади конкретної територіальної громади.

Практичне значення одержаних результатів. Положення і висновки дослідження можуть бути використані: для подальшого науково - теоретичного дослідження використання інформаційних технологій в органах місцевої влади; у навчальному процесі при підготовці студентів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Особистий внесок магістранта. Магістерська робота є самостійним завершеним дослідженням. Наукові положення, розробки, результати, висновки і рекомендації отримані автором самостійно.

Публікації. За результатами дослідження видано тези у фаховому виданні, що відображають основні положення дослідження.

Структура роботи зумовлена її метою та завданнями і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (79 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 89 сторінок, з яких 79 – основний текст.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи. Наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У першому розділі «Теоретичні основи дослідження територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком» охарактеризовано стан наукової розробленості та джерельну базу дослідження.

Підрозділ 1.1. «Стан наукової розробленості проблеми та джерельна база дослідження» присвячений аналізу стану наукової розробки проблеми у вітчизняній та зарубіжній науці.

Реформування місцевого самоврядування, розвиток територіальної громади, залучення громадян до участі в управлінні його перетворенням є об'єктом наукового інтересу широкого кола науковців. Зокрема, варто

відзначити роботи С. Алфьорова, С. Серьогіна, Ю. Шарова, Є. Бородіна та Н. Гончарук, А. Ібрагімової, Л. Мурковича, Г. Возняка та інших.

Джерельна база дослідження охоплює значне коло джерел. Матеріали, використані при написанні роботи, умовно можуть бути поділені на дві ключові групи. Перша група джерел – нормативно - правові акти національного законодавства (закони України, постанови Кабінету міністрів України, інші законодавчі акти щодо функціонування територіальної громади). Офіційні звіти, інформаційні повідомлення із сайтів міністерств - складають другу групу джерельної бази дослідження. Їх залучення до розкриття тематики роботи, дозволяє вирішити низку питань.

Аналіз стану наукової розробки досліджуваної проблеми показав, що в сучасній науці питання теорії та практики становлення територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком розкрито досить ґрунтовно. Однак, комплексних досліджень, в яких би було розкрито всі аспекти територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком практично не має.

У підрозділі 1.2. «Поняття та сутність територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком» розкрито сутність територіальної громади як активного учасника управлінських процесів на місцевому рівні.

З'ясовано, що дефініція «територіальна громада» як у працях вітчизняних учених, так і в чинному законодавстві характеризується різними підходами та кваліфікуючими ознаками. Територіальна громада – це складна соціальна система, що складається з різних підсистем та багатогранне суспільне явище, що перебуває у постійній динаміці. Територіальна громада виконує важливі суспільні функції, забезпечує реалізацію основних соціально - економічних прав громадян, є інструментом залучення їх до управління суспільством та його економікою.

У підрозділі 1.3. «Зарубіжний досвід функціонування територіальних громад» показано, що досвід реформ у зарубіжних країнах

свідчить, що децентралізація відіграє важливу роль у демократизації і трансформації суспільства, переходу до інститутів, заснованих на ініціативі та відповідальності окремої людини та громади. Тенденція до широкого її впровадження спостерігається в адміністративній, політичній, бюджетно - фінансовій, соціальній сферах, сприяє розвитку людського потенціалу, відповідальності влади, покращанню якості надання державних і громадських послуг, консолідації суспільства, вирішенню економічних, правових, політичних, етнічних проблем і т. д.

У другому розділі «Механізми та інструменти управління процесами стратегічного розвитку об'єднаних територіальних громад» розкрито сутність бюджетної децентралізації як умови інноваційного розвитку територіальних громад та охарактеризовано стратегії розвитку об'єднаних територіальних громад.

У підрозділі 2.1. «Бюджетна децентралізація: створення умов для інноваційного розвитку територіальних громад та їх співробітництва» визначено, що бюджетна децентралізація являє собою механізм перерозподілу функцій і повноважень єдиної державної влади між відповідними органами державної влади з одного боку, і органами регіонального (місцевого) самоврядування з іншого. На сьогоднішній день це найбільш ефективний та дієвий спосіб забезпечення фінансової автономії та стійкості місцевих органів влади.

Відзначено, що бюджетна децентралізація в Україні проходила у декілька етапів: перший етап – кінець 1990-х років, коли вперше було оголошено про наміри запровадження бюджетної децентралізації, яка повинна була сприяти фінансовій автономії органів місцевого самоврядування та стимулювати розвиток територіальних громад; другий етап – початок 2000 - х років, коли в бюджетній системі України були зроблені інституційні зміни, які дозволили встановити прямі міжбюджетні відносини державного бюджету з обласним, районними та бюджетами міст обласного значення; третій етап тривав з 2010 до 2013 року, коли бюджетно -

податкові новації в основному стосувалися регіональних бюджетів (обласних, мм. Києва та Севастополя, АРК), в той час як бюджети територіальних громад – не зазнали суттєвих змін; четвертий етап розпочався з 2014 року, коли було проголошено програму децентралізації. Започатковані наприкінці 2014 року бюджетно - податкові реформи в Україні покликані були створити нову фінансову основу місцевого самоврядування. По суті було оголошено про початок чергового етапу бюджетної децентралізації та створення фінансово самодостатніх територіальних громад, які б мали прямі бюджетні відносини з Державним бюджетом України.

Починаючи із 2014 року (рис.2.1) спостерігається поступове збільшення частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті.

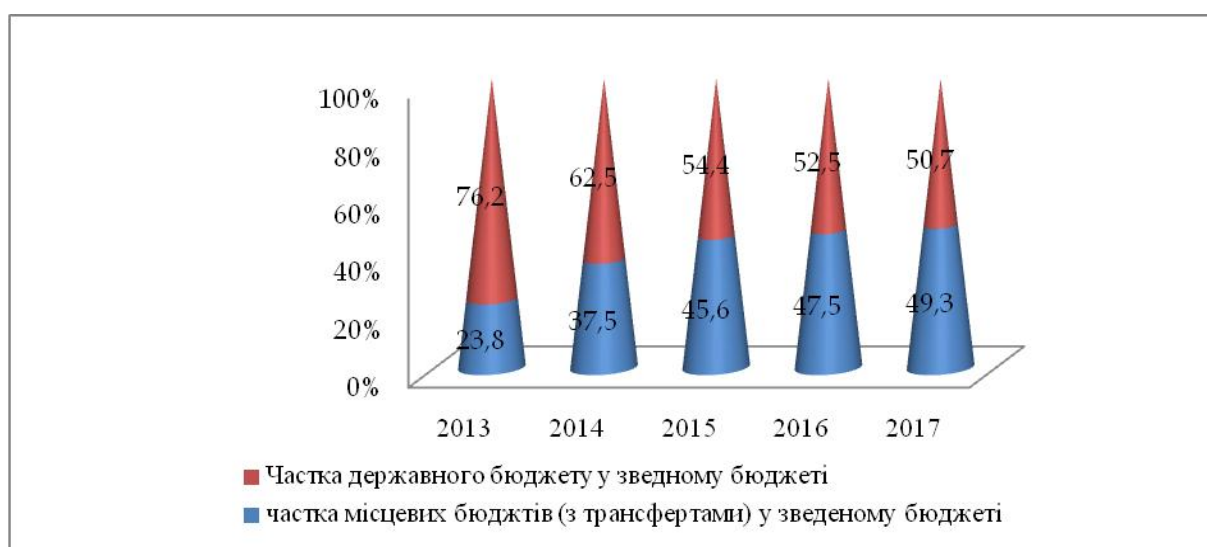

Рис. 2.1. Динаміка частки місцевих бюджетів (з трансфертами) у зведеному бюджеті України за 2013 – 2017 рр., % [20; 25]

Також переконливими фактами ефективного впливу фінансової децентралізації на бюджети місцевого самоврядування в Україні є зниження частки їх дотаційності за досліджуваний період (з 96,3% у 2014 році до 72,5% у 2017 році) (рис. 2.3.) та кількості й обсягу наданих Держказначейством позик на покриття тимчасових касових розривів (з 28,1 млрд. грн. у 2014 році

до 0,1 млрд. грн. у 2017 році), що свідчить про посилення платоспроможності місцевих бюджетів з часу прийняття реформи місцевого самоврядування.

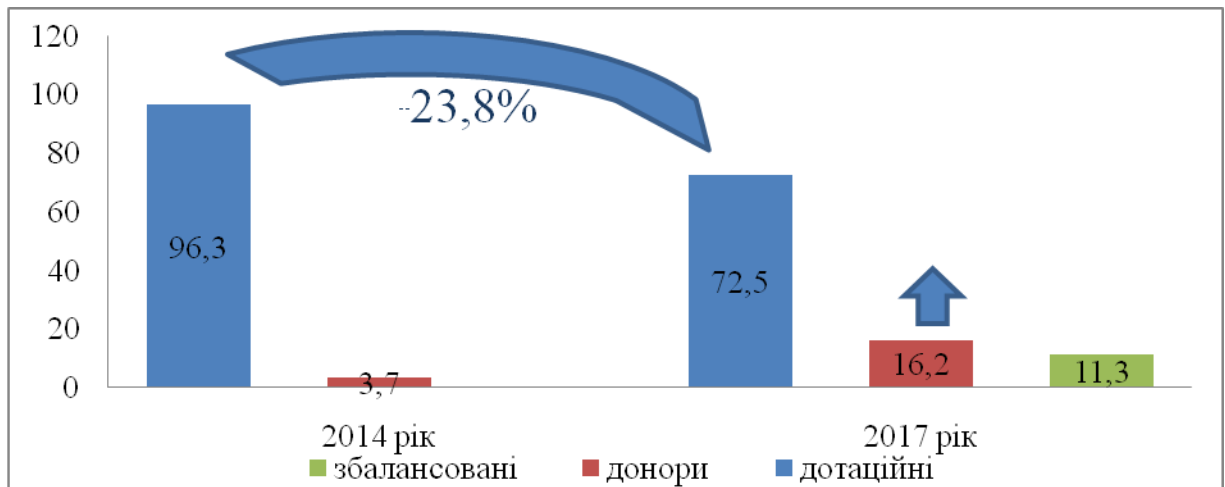

Рис. 2.3. Відсоток дотаційності місцевих бюджетів України у 2014 та 2017 рр. [25]

Отже, бюджетна децентралізація дійсно стала базою для інноваційного розвитку територіальних громад.

З'ясовано, що основними завданнями, які мають бути здійснені у 2019 році задля подальшого провадження бюджетної децентралізації в Україні, є: підтримка процесів об'єднання територіальних громад та підвищення їх спроможності, оскільки об'єднані територіальні громади отримають кращі фінансові умови та можливості для подальшого розвитку; передача повноважень на місця з метою оптимізації видатків.

У підрозділі 2.2. «Стратегії розвитку об'єднаних територіальних громад» висвітлено основні напрями розвитку територіальних громад в Україні.

З'ясовано, що стратегія розвитку територіальної громади має бути розроблена таким чином, щоб, поєднувати економічні, соціальні та екологічні завдання. Стратегія розвитку повинна бути спрямована, в першу чергу, на підвищення конкурентоспроможності та сприятливого інвестиційного клімату.

Стратегія розвитку, з точки зору процесу її підготовки та методики, є складним інструментом впливу на майбутнє території. Її розробка потребує чіткого алгоритму, політичної волі та знань місцевої влади, готовності та розуміння підприємницьких структур і населення.

Зроблено висновок, що стратегічне планування загалом є необхідною умовою поступального та сталого розвитку об'єднаних територіальних громад на основі раціонального використання власних ресурсів. Розробка Стратегії активно залучає громадян до вирішення власних проблем і, одночасно, визначає пріоритетні напрями соціально - економічного розвитку об'єднаної територіальної громади.

У третьому розділі «Громадянські компетентності в управлінні стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад» розкрито особливості комунікативного забезпечення участі громадян в управлінні місцевим розвитком.

У підрозділі 3.1. «Комунікативне забезпечення участі громадян в управлінні місцевим розвитком» визначено, що модернізація комунікативних інструментів місцевого самоврядування має здійснюватися у відповідності з тими актуальними завданнями, що можуть вирішуватися з їх допомогою.

У роботі з'ясовано, що нещодавні зміни до законодавства України докорінно змінили ситуацію в питанні обов'язковості використання ІКТ. Ці норми стосуються, переважно, здійсненні комунікацій та оприлюднення інформації. Низка законів містять прямі вимоги щодо існування та наповнення офіційних веб - сайтів органів місцевого самоврядування, а також використання ІКТ при здійсненні офіційних комунікацій.

Так, Закон України «Про адміністративні послуги» передбачає безумовну обов'язковість існування офіційного веб - сайту органу місцевого самоврядування. Значення соціальних мереж для муніципальної сфери політики полягає у технічній можливості публікування думок кожного окремого індивіда. Водночас, через брак самодіяльних і індивідуальних

виступів у мережах міська, місцева та державна влада намагається організувати своєрідний діалог з громадою в мережі Інтернет з метою розширення свого впливу та успіху на виборах. Про діалог між муніципалітетом і громадою щодо вирішення повсякденних управлінських питань мова не йдеться.

Для вирішення наявних проблем у процесі комунікативної діяльності органів місцевого самоврядування в Україні важливим є створення чи модернізація існуючих веб - сайтів з подальшим утворенням регіональних та загальнодержавних веб - порталів. Зокрема, на загальнодержавному рівні мають повноцінно запрацювати портали адміністративних послуг, відкритих даних.

У підрозділі 3.2. «Формування та розвиток громадянських компетентностей територіальних громад у процесах програмно - цільового управління місцевим розвитком» показано, що у контексті реформи децентралізації влади в Україні все виразніше вимальовується проблема неготовності територіальних громад безпосередньо брати на себе відповідальність в управлінні місцевим розвитком, участь у формуванні політик реалізації стратегічних цілей. Тому все частіше говорять про формування здатності громадян здійснювати функції громадянського суспільства, про їх «громадянські компетентності».

У країнах із розвинутою демократією існує велика кількість можливостей розвитку програмно - цільового підходу в управлінні місцевим розвитком. Програмно - цільовий підхід головним чином спирається на реалізацію проектів, які в сучасних українських реаліях значною мірою пов'язані із залученням представників громадянського суспільства. До таких можливостей можна віднести наступні: механізм фонд громади; механізм організаторів громад; модель контракування соціальних послуг; діяльність організацій міжнародного співробітництва; бюджетні конкурси проектів; конкурси проектів благодійних організацій.

Для формування громадянських компетентностей територіальних

громад першочерговим для керівництва муніципалітетів є оцінювання існуючого стану, адже не розуміючи на якому рівні вони знаходяться, неможливо усвідомити в якому напрямку правильно рухатись.

Сьогодні формування громадянських компетентностей територіальних громад має відбуватися із використанням програмно цільового інструментарію з урахуванням особливостей конкретної територіальної громади.

ВИСНОВКИ

У **висновках** узагальнено головні результати магістерського дослідження.

На підставі здійсненого дослідження сформульовано такі основні висновки і рекомендації.

1. Аналіз стану наукової розробки досліджуваної проблеми показав, що в сучасній науці питання теорії та практики становлення територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком розкрито не досить ґрунтовно. Зважаючи на значний доробок науковців у царині функціонування територіальних громад і беручи до уваги досягнення вчених у вивченні теоретичних і прикладних питань становлення територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком, необхідно визнати відсутність комплексних багатоаспектних досліджень становлення територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком. Саме це посилює актуальність теми дослідження.

2. З'ясовано, що під територіальною громадою варто розуміти сукупність жителів міста, селища або села (кількох сіл), котрі спільно проживають у міському чи сільському поселенні та мають колективні інтереси і визначений законом правовий статус; територіальна громада виконує важливі суспільні функції, забезпечує реалізацію основних

соціально-економічних прав громадян, є інструментом залучення їх до управління суспільством та його економікою.

До ознак територіальної громади зараховують: населення, склад територіальних громад і критерії членства в них; місце (територію), простір у межах певних кордонів; соціальну взаємодію; економічну правосуб'єктність; наявність соціально зумовлених інтересів.

3. Виявлено, що більшість країн Європи пройшли реформування місцевого самоврядування шляхом укрупнення територіальних громад та децентралізації управління. Децентралізація відіграє важливу роль у демократизації і трансформації суспільства, переходу до інститутів, заснованих на ініціативі та відповідальності окремої людини та громади. Тенденція до широкого її впровадження спостерігається в адміністративній, політичній, бюджетно - фінансовій, соціальній сферах, сприяє розвитку людського потенціалу, відповідальності влади, покращенню якості надання державних і громадських послуг, консолідації суспільства, вирішенню економічних, правових, політичних, етнічних проблем.

4. Встановлено, що бюджетна децентралізація – це стимул для місцевих громад ефективніше наповнювати свої кошториси, переходити на самозабезпечення та ощадно планувати свої видатки. В процесі бюджетної децентралізації важливим є забезпечення чіткого розмежування повноважень, відповідальностей органів влади різних рівнів і збільшення обсягу власних доходів бюджетів територіальних громад, а основним стратегічним завданням реалізації бюджетної децентралізації є забезпечення економічного розвитку адміністративно - територіальних одиниць. Визначено, що фінансова децентралізація має позитивний вплив на забезпечення громад фінансовими ресурсами. А об'єднання територіальних громад є об'єктивно позитивним процесом для забезпечення їх сталого розвитку.

Стратегії розвитку об'єднаних територіальних громад є власним продуктом ОТГ. Це, у свою чергу, сприяє формуванню у членів громади

відчуття причетності до усіх процесів, які відбуваються у громадах. Як наслідок, власноруч вироблена стратегія місцевого розвитку не буде закинута далеко на полиці, як незрозумілий і непотрібний документ. Стратегії стають головною рушійною силою розвитку нових об'єднаних громад, сприяють згуртуванню людей у громадах, надають нові фінансові можливості.

5. Сучасний стан комунікативного потенціалу у взаємовідносинах між органами місцевого самоврядування і територіальною громадою, між громадськістю і владою не задовольняє потреби територіальної громади. На нашу думку, активне впровадження у комунікативний простір місцевого самоврядування новітніх технологій зробить можливим активну участь громадян у вирішенні місцевих справ. Необхідністю є створення та інформаційна насиченість веб - сайтів територіальних громад, а не органів місцевого самоврядування.

6. Доведено, що виникнення поняття «громадянські компетентності територіальних громад» є об'єктивним явищем, що зумовлене демократизацією суспільства, процесами децентралізації публічного управління, підвищенням складності управління більш спроможними й самостійними територіальними громадами, зокрема об'єднаними. Свідома й постійна участь громадськості в управлінні та оцінюванні діяльності місцевої влади стає необхідністю.

Найкращим каталізатором формування громадянських компетентностей територіальних громад є застосування програмно - цільових підходів до управління місцевим розвитком. Реалізація конкретних проектів в рамках програми підтримки розвитку громадянського суспільства, має посприяти значним результатам у формуванні громадянських компетентностей територіальних громад. Проте для кожної окремої адміністративно - територіальної одиниці необхідно застосовувати індивідуальний підхід в розробці такої програми, зокрема індивідуально обирати ключові пріоритети, виходячи, в першу чергу, від усвідомлення власного рівня розвитку громадянських компетентностей за

шкалою «Спектру громадської участі».

Отже, задля становлення територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком необхідно:

- не зупиняти процес децентралізації в Україні та забезпечити бюджетну децентралізацію для територіальних громад;
- навчати населення жити в умовах самостійності громади, виховувати у громадян почуття відповідальності та активної життєвої позиції;
- розробляти дорожні карти, розроблені в результаті оцінювання власних спроможностей за методологією інструменту «Індекс спроможності місцевої влад», які допоможуть зрозуміти власний вірний вектор розвитку для органу місцевої влади конкретної територіальної громади.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ

1. Діденко О.В. Децентралізація як запорука формування фінансової основи місцевого самоврядування: досвід країн ЄС / О.В. Діденко // XXI Всеукраїнська науково-методична конференція «Могилянські читання - 2018: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти». Миколаїв, Україна, 12-17 листопада 2018 р. Тези. – Миколаїв, 2018. – с. 47

АНОТАЦІЇ

Діденко С. В. Територіальна громада як стратегічний актор в управлінні місцевим розвитком. – На правах рукопису.

Магістерську роботу присвячено розкриттю сутності громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком. З'ясовано стан наукової розробленості проблеми та джерельну базу дослідження. Розкрито поняття та сутність територіальної громади як стратегічного актора в управлінні місцевим розвитком. Проаналізовано зарубіжний досвід функціонування територіальних громад. Досліджено бюджетну децентралізацію як умову інноваційного розвитку територіальних громад та їх співробітництва й охарактеризувати стратегії розвитку об'єднаних територіальних громад. Розкрито комунікативне забезпечення участі громадян в управлінні місцевим розвитком. Досліджено формування та розвиток громадянських компетентностей територіальних громад у процесі програмно - цільового управління місцевим розвитком.

Ключові слова: територіальна громада, об'єднана територіальна громада, децентралізація, бюджетна децентралізація, громадянські компетентності, управління місцевим розвитком.

Didenko S. V. Territorial community as a strategic actor in the management of local development. - On the rights of the manuscript.

The master's thesis is devoted to the disclosure of the essence of the community as a strategic actor in the management of local development. The state of the scientific development of the problem and the source of the research have been clarified. The concept and essence of the territorial community as a strategic actor in the management of local development are revealed. The territorial

community is a set of residents of a city, village or village (several villages) who live together in a city or rural settlement and have collective interests and the legal status determined by law; the territorial community carries out important public functions, ensures the implementation of the basic social and economic rights of citizens, is an instrument for involving them in the management of society and its economy. The foreign experience of functioning of territorial communities is analyzed. Budget decentralization as a condition for innovative development of territorial communities and their cooperation and characterizing the strategies of the development of united territorial communities has been explored. The communicative provision of participation of citizens in the management of local development is disclosed. The formation and development of civil competencies of territorial communities in the processes of programmatic and target management of local development is explored. In order to become a territorial community as a strategic actor in the management of local development, it is necessary: not stop the process of decentralization in Ukraine and provide budget decentralization for territorial communities; to teach the population to live in conditions of community autonomy, to raise citizens' sense of responsibility and active life position; develop road maps developed as a result of the assessment of their own capabilities on the methodology of the Local Government Capability Index instrument, which will help to understand their own true vector of development for the local authority of a particular territorial community.

Key words: territorial community, united territorial community, decentralization, budgetary decentralization, civil competencies, local development management.